

ОСОБЛИВОСТІ ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Патріотичне виховання молодших школярів є складовою частиною педагогічної системи освіти. Предметом особливої уваги є практична реалізація одного з найважливіших принципів державної політики, спрямованої на формування в юних українських громадян патріотизму і готовності до гідного служіння Батьківщині. Це вимагає створення необхідних умов і координації зусиль різних соціальних і державних інститутів для підвищення її дієвості та ефективності.

Теоретичний аспект патріотичного виховання молодших школярів розробляли відомі українські педагоги минулого: Х.Алчевська, Г.Вашенко, Б.Грінченко, М.Грушевський, О.Духнович, М.Драгоманов, А.Макаренко, І.Огієнко, С.Русова, В.Сухомлинський, К.Ушинський, які значну увагу приділяли вихованню любові до своєї землі, рідної мови, формуванню національної самосвідомості.

Важливість і значимість сучасного виховного процесу молодших школярів полягає в тому, що суспільство на даний час тільки приступило, а вірніше, повертається до справжніх духовно-моральних орієнтирів, які були витіснені пріоритетами ринкової економіки. Відродження волонтерського руху – важливий крок у напрямку до виховання здорового духовно-морального покоління.

Особливе місце серед моральних і духовних якостей молодшого школяра займає любов до Батьківщини – Патріотизм. Любов до Батьківщини у кожній дитини виникає по-різному і в різний період.

В наш час особливо важливе формування такого середовища, де дитина молодшого шкільного віку буде вчиняти як Людина і як громадянин. Одним з напрямків формування такого середовища є волонтерський рух. Метою цього руху є сприяння вихованню у підростаючого покоління почуття патріотизму, розквіту особистості на засадах духовності, моральності, толерантності, забезпечення створення умов для інтелектуального, культурного та фізичного розвитку, реалізації науково-технічного та творчого потенціалу дітей молодшого шкільного віку, а також сприяння ефективній діяльності центрів патріотичного виховання дітей.

Патріотичне виховання молодших учнів є складовою частиною загального виховного процесу, являє собою систематичну і цілеспрямовану діяльність органів державної влади і громадських організацій з формування у дітей високої патріотичної свідомості, почуття любові до України, готовності до виконання громадянських і конституційних обов'язків. Патріотичне виховання включає у себе соціальні, цільові, функціональні, організаційні та інші аспекти, охоплює своїм впливом усі покоління. Воно включає в себе наступні складові: соціально-економічну, політичну, духовну, правову, педагогічну, культурну, історичну.

Незважаючи на значну міру теоретичної розробленості, важливим є розуміння центральної категорії виховання – патріотизм, який є однією з найбільш значущих цінностей суспільства, оскільки інтегрує в собі соціальні, історичні, духовні, культурні, етнічні. З цього випливає, що це поняття є міждисциплінарною категорією, тобто є предметом дослідження низки гуманітарно-соціальних наук (філософії, соціології, політології, історії, психології та ін.). Етимологія слова «патріотизм» має іноземну основу. У латинській мові слово «*patria*» першопочатково означає походження по батькові, від *pater* – «батько», далі – «покоління», «рід», «плем'я», «родина», а в цілому перекладається як вітчизна, батьківщина. У Великому тлумачному словнику сучасної української мови термін «патріотизм» трактується як любов до своєї батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви і подвиги. Акцент у цьому визначенні на таких категоріях емоційно-почуттєвої сфери особистості як любов, відданість і готовність свідчить про психологічні корені його розуміння. Це підтверджується і в інших словникових тлумаченнях, які розширені соціально-психологічними характеристиками, наприклад, відданість, здатність на подвиг заради своєї землі, готовність на жертви і подвиги в ім'я інтересів своєї землі тощо[1].

Сутність поняття «патріотизм» історично формувалася спочатку на основі родинно-племінних відношень як спектр почуттів відданості своїй родині, роду, племені і як любов до рідної землі і батьківщини.

Прояв почуття патріотизму і його виховання на кожному віковому етапі має свої особливості. Багато моральних якостей дитини закладаються в шкільні роки - дитячі і юнацькі. Любов до Батьківщини, бажання бачити рідний край, місто, вулицю, прагнення робити добрі справи – всі почуття у великій мірі залежать від того, коли і наскільки стійко вони були закладені в дитинстві та молодшому шкільному віці.

Молодші школярі дуже сприйнятливі, допитливі, чуйні, вони легко відгукуються на всі ініціативи, щиро співчують і співпереживають. Саме в цей період відбувається формування духовно-моральної основи дитини, почуттів, емоцій, мислення, механізмів соціальної адаптації в суспільстві, починається процес усвідомлення себе в навколишньому світі, особистісної актуалізації в ньому. Даний відрізок в житті дитини є найбільш сприятливим для емоційно-психологічного впливу, так як її сприйняття оточуючого світу дуже сильне і яскраве, що дозволяє запам'ятовувати події в житті надовго, а це актуально в вихованні патріотизму[2].

Якості патріота і громадянина формуються на яскравих, емоційно-насичених прикладах колишньої і сучасної бойової і трудової слави нашого народу, доступних для розуміння дітей. В першу чергу слід використовувати сімейну історію і враження дитини від безпосередньо його навколишнього: прогулянки в місті і за містом; розповіді про історію місця, де живе сім'я, розповіді про предків, які брали участь, наприклад, в революційних рухах, трудових і ратних подіях народу в різні періоди історії; про життя і справах дідів і батьків, найближчих родичів, друзів і товаришів сім'ї[3].

Про успіхи у формуванні патріотизму можна говорити тільки за умови, якщо молодші школярі відповідно себе поведуть та мають власний досвід соціальних відносин. Кожен досвід, як відомо, виробляється шляхом тривалих вправ чи різновидів діяльності поведінки. Ось чому вчителю початкової школи необхідно залучати учнів до різноманітних видів практичної діяльності, пов'язаної з проявом патріотизму [4].

Ефективними формами виховання молодшого школяра можуть бути бесіди, короткі розповіді, спогади батьків, розглядання сімейних фотографій, реліквій (нагород, газетних та інших статей, особистих речей), відвідування музеїв, виставок, пам'ятників героїв, читання віршів вітнинсько-патріотичного змісту, відвідування театральних вистав тощо.

Патріотичне виховання юних українців сьогодні - це шлях до духовного відродження суспільства, відновлення величі країни в свідомості людей. Результатом такого виховання є відношення дитини до дійсності, його творчої самовіддачі. Показником дійсності є переконаність, патріотична спрямованість вчинків і всього життя учнів.

Отже, здійснення патріотичного виховання ґрунтується на сукупності принципів, які відображають загальні закономірності і принципи виховного процесу, і специфіку патріотичного виховання дітей молодшого шкільного віку у загальноосвітній школі. Вчитель початкової школи повинен враховувати обумовленість патріотичного виховання розвитком суспільства, співвідносити зміст, форми і методи, засоби і прийоми патріотичного виховання з віковими і індивідуальними особливостями учнів, діалектично поєднувати органічно зв'язувати навчальний матеріал зі змістом позакласних і позашкільних заходів, інтегрувати патріотичне виховання з іншими напрямками виховної роботи, спиратися на нові концепції організації і здійснення навчально-виховного процесу, сучасне розуміння основних педагогічних понять, опиратися на позитивне в особистості учнів і створювати сприятливу психологічну атмосферу в процесі педагогічної взаємодії, та координувати взаємодію школи, сім'ї та громадськості в системі патріотичного виховання.

Перспективи нашої подальшої роботи полягають у розробці методів патріотичного виховання молодших школярів у процесі сучасних, ефективних, перспективних волонтерських рухів в нашій країні, завдяки їм ми вносимо особливий сенс в будь-які заходи, що проводяться в школі. Участь у волонтерському русі допомагає зрозуміти, що патріот любить свій народ і свою Батьківщину не за те, що воно дає йому щось, якісь привілеї і блага, а просто тому, що це – його Батьківщина, він у відповіді за неї і за її громадян.

Список використаної літератури

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов. ред. В.Т.Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Концепція безперервної системи національного виховання. – К.: ІСДО України, 1994, – 24 с.
3. Вугрич В.П. До питання про природу і сутність патріотизму // Виховання патріотизму у дітей та молоді в сучасних соціально-економічних умовах: Матеріали звітної науково-практичної конференції – К., 1999. – С. 8–12.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка. Навчальний посібник. 2-е вид. – К.: Грамна, 1999. – 350 с.